

Innst. S. nr. 274

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

St.prp. nr. 55 (2002-2003)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om fortsatt regulering av Storelvvassdraget og videre kraftutbygging i Saudafjellene

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Bakgrunn og innledning

Regjeringen foreslår i proposisjonen ny konsesjon for fortsatt regulering av Storelvvassdraget og tillatelse til videre kraftutbygging i Saudafjellene.

Det vises til at kraftverkene Sauda I, II og III med utbygde elvestrekninger hjemfalt til staten i forbindelse med foregrepet hjemfall i 1966, og eies nå av Statkraft SF. Samtidig med det foregrepet hjemfallet ble det inngått en tilbakeleieavtale gjeldende frem til 31. desember 2009. Videre vises det til at Stortinget i juni 1999 vedtok å tilby Elkem v/AS Saudefaldene ny leieavtale for kraftanleggene og vannrettigheter i Saudavassdraget fram til 31. desember 2030, jf. St.prp. nr. 52 (1998-1999) og Innst. S. nr. 233 (1998-1999). Leieavtale ble inngått med Statkraft SF 19. september 2000.

Søknaden om konsesjon er fremmet av AS Saudefaldene. Søknaden gjelder opprusting av eksisterende anlegg og utvidelse av utbyggingsområdet i Saudafjellene ved å overføre vassdrag som tidligere ikke er utnyttet til vannkraftproduksjon. Søknaden berører områder og vassdrag som ligger i Sauda og Suldal kommuner i Rogaland, samt Etne og Odda kommuner i Hordaland. Store deler av området er snaufjell med topper opp til 1600 moh. Området er avgrenset av tre store dominerende fjord- og dalsystemer: I vest Saudafjorden med flere store dalsystemer som munner ut ved fjorden. I nord Åkrafjorden og Sjørdalen/Dalelvvassdraget. I sør og øst Hylsfjorden - Suldalsvatnet - Brattlandsdalen til Røldalsvatnet og videre dalen mot Selje-

stadvatnet til møtet med Sjørdalen i forlengelsen av Sjørfjorden.

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) innstilling til prosjektet følger proposisjonen som uttrykt vedlegg. Innstillingen ble lagt fram for Olje- og energidepartementet 23. april 2002. NVEs vurderinger og høringsuttalelsene til NVEs innstilling er presentert i proposisjonen.

Forholdet til verneplanene og Samlet plan

Departementet viser til at da Stortinget behandlet Verneplan II i 1980 ble Vaulovassdraget med Langfossen vernet med den begrensning at 7 måneders vinter vannføring kunne overføres ved eventuell utbygging av Etneelva.

Ved Stortingets behandling av Samlet plan og Verneplan IV i 1993 ble det tatt stilling til vassdragene som var inkludert i det forhåndsmeldte prosjektet for videre utbygging i Saudafjellene. Resultatet av stortingsbehandlingen ble at Etnevassdraget og Hamrabøvassdraget ble varig vernet mot kraftutbygging. De øvrige vassdragene ble plassert i kategori I i Samlet plan.

Det omsøkte prosjektet

Departementet viser til at de omsøkte alternativene *Plan-97* og det sekundært omsøkte *Plan-97 med tilleggsefelter* bare inneholder vassdrag som er plassert i kategori I i Samlet plan.

Dagens produksjon i kraftverkene Sauda I-IV og Svartkulp kraftverk er 1 041 GWh/år. Plan-97 innebærer en årlig økning i kraftproduksjonen på 1 116 GWh. Samlet installert effekt i kraftverkene øker med 400 MW, fra 168 MW til 568 MW.

Av ny kraft representerer Slettedalselvi 45 GWh/år, Åbødalsvassdraget 125 GWh/år, Lingvangselva/Tengesdalselva 151 GWh/år og Maldalselva/Sagelva 95 GWh/år.

Det omsøkte prosjektet er planlagt gjennomført i to byggetrinn. Ombygginger av kraftverk i Storelvvass-

draget og overføring av Slettedalselvi, Åbødalsvassdraget, Lingvangselva/Tengesdalselva og Maldalselva/Sagelva inngår i byggetrinn 1. Byggetrinn 2 omfatter Nordoverføringen, kraftverkene Dalvatn N og Botnavatn og tilleggsregulering av Botnavatnet N. Nordoverføringen er en forutsetning for byggetrinn 2 som er beregnet å gi ca. 475 GWh/år.

Utbyggingskostnaden for ny kraft utover ren opprusting av eksisterende anlegg er beregnet til kr 1,98/kWh. Utbygging etter Alternativ Plan-97 vil bety investeringer på ca. 2,5 mrd. kroner over en anleggsperiode på 7-8 år. Planene omfatter ingen nye magasiner, men en tilleggsregulering av Botnavatnet N i byggetrinn 2.

Søker peker på at utbyggingen ikke kan betraktes som sammensatt av uavhengige deler. Elementene er mer eller mindre avstemt mot hverandre, slik at det å ta bort eller redusere et element vil kunne få konsekvenser for den totale utbyggingsplanen. Dette er viktig for prosjektøkonomien og for gjennomføringen av prosjektet.

Søker har for å kunne vurdere helheten også beskrevet to alternativer som gjelder opprusting/utbygging innenfor eksisterende reguleringsområde. Disse alternativene er kalt Plan-0 Opprusting og Plan-0 Ny, og inneholder utfasing av smisveiste rør etter krav fra NVE. Gjennomføring av disse alternativene betyr investeringer i tekniske løsninger som vil gjøre ytterligere utbygging av vannkraftressursene i Saudafjellene ulønnsomme i flere tiår fremover, og er ikke ønsket fra søkers side.

Alternativ 2000

Alternativ 2000 er et forslag utarbeidet av Vernegruppa for Saudavassdragene. Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) aksepterer en utbygging som ikke går ut over dette alternativet. Alternativ 2000 ligger innenfor rammene av søknaden, men er ikke prioritert av søker.

Samlet installasjon med dette alternativet blir 366 MW, som er en økning på 198 MW i forhold til eksisterende installasjoner. Produksjonen er beregnet til 1 487 GWh/år, en økning på 446 GWh/år i forhold til i dag. Utbyggingskostnaden er beregnet til om lag kr 2,30 pr. kWh for om lag 390 GWh/år ny kraft utover produksjonen i alternativ Plan 0-opprusting, som gir mellom 50 og 60 GWh/år.

Miljømessig innebærer alternativ 2000 ingen nye vesentlige virkninger i forhold til dagens situasjon bortsett fra virkningene av å overføre Slettedalselvi.

Søkeren mener bygging av Dalvatnet N kraftverk gir negativ nåverdi slik at kraftverket er bedriftsøkonomisk ulønnsomt.

NVE legger til grunn at alternativ 2000 gir vesentlig mindre bidrag til økt effekt og kraftproduksjon enn Plan 97 redusert for Langfossen og Saltåna. NVE legger også vekt på søkers vurdering av lønnsomheten.

Vurdering av prosjektet og Regjeringens forslag til utbyggingsløsning

Saudafjellene har vært utnyttet til vannkraftproduksjon siden 1919, og saken gjelder derfor en opprusting av eksisterende kraftverk kombinert med utvidelser i

form av nye overføringer uten nye reguleringsanlegg. Store deler av området er allerede sterkt bygget ut både når det gjelder vannkraft, kraftledninger, veier og hytteområder.

Det vises til at en begrenset utbygging er i tråd med Stortingets behandling av Vasskraftmeldinga for så vidt gjelder opprusting og utvidelser av vannkraftanlegg, jf. Innst. S. nr. 263 (2000-2001). Det vises også til at Stortinget ved behandlingen av St.prp. nr. 52 (1998-1999) satte en frist for Elkem til å søke konsesjon for opprusting og utvidelse av kraftverkene i Sauda, jf. Innst. S. nr. 233 (1998-1999).

Prosjektet er viktig for Saudasamfunnet og Indre Ryfylke fordi dette vil styrke kommuneøkonomien og skape nye arbeidsplasser og ny aktivitet. Dette er viktige stimulanser for områder preget av fraflytting. Ny kraft vil gi et nyttig bidrag til regionen med sine mange industriarbeidsplasser innenfor kraftkrevende industri og styrke den generelle forsyningsikkerheten i området både for næringsvirksomhet og husholdninger.

Prosjektet slik det fremstår gjennom NVEs innstilling, vil gi en betydelig ny kraftmengde. Ingen nye reguleringsdammer skal bygges, og det vil bli få synlige inngrep. NVE pålegger strenge minste vannføringsvilkår for å avdempe de mest synlige ulempene.

Departementet viser til at NVE i sin innstilling ikke går inn for full utbygging i henhold til søknaden. NVE har i sitt forslag redusert prosjektet med ca. 15 pst. når det gjelder ny kraftinnvinning. Dette skyldes dels at Vaulo (Langfossen) og Saltåna med 100 GWh er tatt ut av prosjektet, og dels større minste vannføringspålegg enn det som følger av søknaden. NVE innstiller på et prosjekt som gir en økning i produksjonen på 968 GWh/år.

Forslag til utbyggingsløsning

Regjeringen foreslår i proposisjonen å ta ut overføringen av Åbødalsvassdraget som ville gitt 105 GWh/år. Åbødalen er et populært tur- og hytteområde for Saudaboerne, og brukes i friluftssammenheng av mange mennesker. Området har et vakkert kulturlandskap med betydelige miljøkvaliteter.

Videre foreslår Regjeringen å ta ut det som er igjen av Nordoverføringen. Det gjenværende av Nordoverføringen, etter at NVE tok ut Vaulo/Langfossen og Saltåna, gir om lag 160 GWh/år. Det gjenværende vannet fra Nordoverføringen er imidlertid en forutsetning for en akseptabel prosjektøkonomi i byggetrinn 2 som vil falle bort dersom Nordoverføringen tas ut. Dette betyr bortfall av Botnavatn N kraftverk og Dalvatn N kraftverk. Dette innebærer at den eneste tilleggsreguleringen i prosjektet slik NVE tilrår, går ut. Bortfall av byggetrinn 2 betyr bortfall av 375 GWh/år.

Ved å ta bort Nordoverføringen vises det til at en unngår inngrep i nærheten av Åkrafjorden og Langfossen som har landskapselementer av stor miljøverdi, og det blir ingen inngrep i Etne kommune. I dette forslaget har en lagt betydelig vekt på å bevare områder som er viktige for allment friluftsliv/fotturisme. Et annet viktig hensyn har vært å bevare et større område urørt i sin helhet, i stedet for å ta ut enkeltelementer av prosjektet spredd over hele fjellområdet mellom Hylsfjorden og Åkrafjorden.

Regjeringen tilrår at det gis konsesjon for overføring av Lingvang- og Tengesdalsvassdragene i Suldal og Maldalselva og Sagelva i Sauda. Skaulen-området representerer et viktig friluftsområde med en spesiell karakter. Det vises til at de foreslåtte inngrepene ikke berører selve Skaulen-området og at landskapsbildet sett fra fjorden er hensyntatt gjennom minstevannføringer og restvannføring.

Med Regjeringens forslag til utbyggingsløsning blir tilgang av ny kraft i Saudaprojektet om lag 490 GWh/år.

Regjeringen foreslår at det gis tillatelse i tråd med NVEs innstilling, men uten Nordoverføringen og overføringen fra Åbødalen.

Olje- og energidepartementets bemerkninger til de foreslåtte vilkår er presentert i proposisjonen. Det foreslås at det gis ett felles vilkårssett etter vassdragsreguleringsloven og vannressursloven, samt ett sett med vilkår for erverv av bruksrett etter industri-konsesjonsloven. Departementet gjør oppmerksom på at tillatelsen som her tilrås etter vassdragsreguleringsloven erstatter tidligere tillatelser av henholdsvis 15. juli 1966, 26. juni 1970 og 11. juli 1986.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sylvia Brustad, Rolf Terje Klungland og Synnøve Konglevoll, fra Høyre, Øyvind Halleraker, Siri A. Meling og Leif Frode Onarheim, fra Fremskrittspartiet, Øyvind Korsberg og Øyvind Vaksdal, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland og Ingvild Vaggen Malvik, fra Kristelig Folkeparti, Ingmar Ljones og lederen Bror Yngve Rahm, og fra Senterpartiet, Hans Seierstad, viser til at proposisjonen omhandler ny konsesjon for fortsatt regulering av Storelvvassdraget og tillatelse for videre kraftutbygging i Saudafjellene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at dette området har vært utnyttet til kraftproduksjon siden 1919, og at søknaden nå gjelder opprusting av eksisterende kraftverk, i tillegg til utvidelser i form av nye overføringer uten nye reguleringsanlegg. Dette er planlagt ved at man ønsker å overføre vassdrag som tidligere ikke er utnyttet til vannkraftproduksjon for å sikre en bedre ressursutnyttelse.

Flertallet viser til at prosjektet vil være et bidrag til å styrke den norske og nordiske kraftbalansen, samt å bedre den vanskelige effektsituasjonen i regionen. Flertallet viser videre til at dette prosjektet er svært viktig for Rogaland/Indre Ryfylke og Sauda spesielt, da det vil medføre en styrket kommuneøkonomi samt stimulere til økt aktivitet i regionen, både industrielt og på annen måte.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet merker seg at lokale

myndigheter er positive til prosjektet, og at de mener at miljømessige hensyn er ivarettatt. Disse medlemmer vil videre vise til at utbyggingsprosjektet er reversibelt, og at eventuelle naturinngrep kan omgjøres senere.

NVEs innstilling

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at NVE vektlegger at det er et økende gap mellom produksjon og forbruk av kraft i Norge, og at det er knyttet betydelig usikkerhet til innfasing av alternative energikilder og importmuligheter. NVE legger også vekt på at prosjektet innebærer en vesentlig bedre utnyttelse av tidligere utbygde vassdrag, og at overføring av nye vassdrag bidrar til effekt og energitilgang som vil ha vesentlig betydning for kraftoppdekningen. NVE har også lagt vekt på miljø og friluftslivet i Skaulenområdet og indre Etnesfjell.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Regjeringens brede strategi for å styrke energiforsyningen, og å gjøre denne mindre væravhengig. Dette innebærer frigjøring gjennom sparing og nye fornybare energikilder, økt bruk av gass, bedre utnyttelse av eksisterende vannkraftstruktur og å øke bruken av småkraftverk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener de omsøkte planene ikke vil medføre inngrep inne i Skaulenområdet, men mindre tekniske inngrep i randsonen hvor det noen steder allerede er gjort tekniske inngrep.

Disse medlemmer mener at virkningene av disse mindre inngrep i stor grad vil bli redusert ved minstevannføring og andre avbøtende tiltak.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, har videre merket seg at NVE i sin innstilling ikke går inn for full utbygging i henhold til søknaden, men har redusert prosjektet når det gjelder ny kraftutvinning. Dette har sin bakgrunn i at Saltånå og Langfossen er tatt ut av prosjektet, samtidig som kravet til minstevannsføring er noe større enn det som følger av søknaden.

Flertallet viser til at spesielt Langfossen som er en turistattraksjon og som er i et område med landskapselementer av stor miljøverdi, bevares uten noen form for inngrep, og flertallet er derfor enig i å ta Langfossen og Saltånå ut av prosjektet.

Kraftbalansen og forsynings sikkerhet

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil uttrykke bekymring for den norske og nordiske kraftoppdekkingen som man spesielt fikk oppleve sist vinter. Dette skyldes et stadig økende gap mellom tilbud og etterspørsel på kraft. Årsaken til dette er at man gjennom de siste 10 år har hatt en forbruksvekst som er om

lag seks ganger større enn veksten i produksjonen i et normalår.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, ser nødvendigheten av at man nå tar de nødvendige grep for å øke den norske kraftproduksjonen, og Saudaprosjektet er derfor et viktig bidrag for å bedre situasjonen.

Dette flertallet vil videre understreke at kraften fra dette prosjektet er ren fornybar vannkraft som vil redusere importen av kraft bl.a. fra sterkt forurensende kullkraftverk og kjernekraftverk, og dette flertallet mener derfor at dette er et svært miljøvennlig prosjekt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet vil også påpeke det negative i at det heller ikke er satt i gang kraftproduksjon basert på våre enorme gassressurser, og viser til den politiske usikkerhet som er skapt rundt dette, samt den økonomiske usikkerhet forbundet med fremtidige utslippskrav.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til behandlingen av St.meld. nr. 9 (2002-2003) Om innenlands bruk av naturgass mv., og til Innst. S. nr. 167 (2002-2003) hvor komiteens flertall fastslår følgende:

"Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, legger til grunn Stortingets vedtak i Innst. S. nr. 122 (1999-2000) om at det ikke skal være strengere utslippskrav for klimagasser enn det som er vanlig for gasskraftproduksjon i andre EØS-land."

Videre vil komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti understreke at det i samme innstilling sies:

"Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at dette er i samsvar med Regjeringens forsikring om at bruk av gass til energiproduksjon skal ha de samme rammevilkår som i andre EØS-land i tiden framover, jf Sem-erklæringa.

Disse medlemmer viser til at Regjeringen har forlenget konsesjonstiden med 3 år for anleggs-konsesjonene som ble gitt av regjeringen Stoltenberg til Naturkraft. Utover dette har det ikke blitt gjort endringer i de gjeldende gasskraftkonsesjoner."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at realisering av Liastøl-overføringen og Regjeringens forslag til Sauda-utbygging vil styrke effektkapasiteten i regionen.

Komiteen er kjent med at vår kraftkrevende industri agerer i et internasjonalt marked med sterk konkurranse, og det er derfor avgjørende at norske myndigheter sørger for langsiktige og forutsigbare rammevilkår.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener at Regjeringens for-

slag til utbygging i Sauda vil være et positivt bidrag til industri og sysselsetting i regionen. Disse medlemmer vil i tillegg vise til at norsk kraftkrevende industri er blant de mest energieffektive og miljøvennlige i verden.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at politiske målsettinger først om redusert forbruk og siden redusert vekst i forbruket har hatt liten eller ingen virkning.

Disse medlemmer viser til at man samtidig til stadighet ser at man politisk griper inn i markedet og aktivt hindrer ny kraftutbygging, noe som gjør at situasjonen blir stadig forverret.

Disse medlemmer viser til at Stortinget enten har kraftig redusert, eller avslått samtlige vannkraftutbyggingsprosjekter de senere år, noe disse medlemmer tar sterkt avstand fra. Resultatet av dette har vært økende mangel på kraft, en eksplosjonsartet utvikling av strømprisene og fare for utkobling og rasjonering.

Effektsituasjonen

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, er kjent med den vanskelige effektsituasjonen i denne regionen, noe som bl.a. medfører at Statnett har inngått avtaler med kraftintensiv industri om utkobling i vanskelige perioder.

En slik situasjon er etter flertallets mening uholdbar, og må rettes opp snarest mulig.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet er videre kjent med at denne regionen produserer store mengder kraft som i stor grad går østover, men at dette til en viss grad kan bedre seg med et bedre linjenett, og at Liastøl-overføringen vil avhjelpe situasjonen noe, dersom denne blir realisert.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener at økt produksjon fra Saudavassdragene vil bidra til å bedre kraftforsyningen i regionen.

Sysselsetting

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet er sterkt bekymret for den økende arbeidsledigheten vi har opplevd de siste måneder, og mener at et kraftutbyggingsprosjekt som dette vil ha en positiv effekt på sysselsettingen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at det er beregnet at NVEs innstilling vil innebære en investering på ca. 2,5 mrd. kroner, som igjen vil gi 200-300 årsverk/år fordelt over en anleggsperiode på 7 år. I tillegg til dette kommer positive ringvirkninger av denne aktiviteten både lokalt og nasjonalt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, viser i tillegg til at kraften fra prosjektet vil være viktig for å sikre regionens industriarbeidsplasser, samt sikre videre næringsutvikling i Nord-Rogaland/Ryfylke.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet gjør oppmerksom på at kommunene Sauda og Etne ønsker å bruke økonomiske bidrag fra kraftprosjektet til å bygge ny vei mellom kommunene, noe som også vil bidra positivt både til å knytte kommunene bedre sammen i tillegg til økt aktivitet i anleggsfasen.

Disse medlemmer viser til at kommunene Sauda og Odda har fremforhandlet en utbyggingsavtale på til sammen 90 mill. kroner (Sauda kommune 81 mill. kroner og Odda kommune 9 mill. kroner). For Saudas vedkommende var intensjonen at disse uavkortet skal brukes til vei mellom Etne og Sauda.

Disse medlemmer mener derfor at Regjeringen må vurdere å etablere et næringsfond for Sauda og Odda kommuner fordi verdien av utbyggingsavtalen blir betydelig redusert. Disse midlene er lagt inn som en viktig del av fullfinansieringen av veien. Ved en redusert utbygging vil omfanget av utbyggingsavtalen bli redusert tilsvarende reduksjonen i utbygging. En slik reduksjon vil derfor redusere de positive ringvirkningene av avtalen. En ny vei mellom Sauda og Etne vil være en varig og viktig verdi for Sauda og Etne og omkringliggende lokalsamfunn. Med en redusert utbygging vil en realisering av veien bli vanskeliggjort. Disse medlemmer mener derfor at veien må finansieres på andre måter og at staten også må bidra til dette.

Disse medlemmer vil understreke behovet for utvikling av Saudasamfunnet. Konsesjonsavgifter i tilknytting vannkraftutbyggingen vil bidra til dette. Disse medlemmer mener derfor at det må vurderes å sette avgiften høyere enn det Regjeringen foreslår.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet vil vise til at en utbygging slik disse partier primært går inn for, ville gitt betydelig større positive ringvirkninger for de berørte kommunene og lokalsamfunn. Ved en redusert utbygging slik Regjeringen forslår, vil disse ringvirkningene bli betydelig mindre.

Kraftkrevende industri

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil understreke at norsk kraftkrevende industri underlegges rammebetingelser som er mest mulig harmonisert med de land vi konkurrerer med, slik at det kan konkurreres på mest mulig like vilkår.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet viser til den vanskelige situasjonen for norsk kraftkrevende industri, og

mener det må tas viktige politiske grep for å bedre situasjonen for denne type virksomhet.

Disse medlemmer vil i tillegg vise til at norsk kraftkrevende industri er blant de mest energieffektive og miljøvennlige i verden. Disse medlemmer er kjent med at vår kraftkrevende industri agerer i et internasjonalt marked med sterk konkurranse, og det er derfor avgjørende at norske myndigheter sørger for langsiktige og forutsigbare rammevilkår. Uten de nødvendige politiske grep, risikerer man enda mer utflagging av virksomhet fra Norge, og så lenge det er etterspørsel etter de produkter som produseres, i et internasjonalt marked, vil produksjonen dukke opp i andre land med helt andre utslippskrav og en helt annen og mer forurensende energiproduksjon.

Disse medlemmer er kjent med at Hydros aluminiumsverk på Karmøy, grunnet miljøkrav, må skifte ut Søderbergteknologien innen 2010. Det er i tillegg kommet klare signaler om at dersom Norsk Hydro skal foreta en modernisering av aluminiumsverket, er det avgjørende at det stilles mer kraft til rådighet. Uten en modernisering av verket, kan om lag 1 000 arbeidsplasser stå i fare, noe disse medlemmer ser på som svært alvorlig.

Disse medlemmer ser på bakgrunn av dette at videre kraftutbygging i Saudafjellene vil være et viktig bidrag både for å sikre og for å videreutvikle kraftkrevende industri i regionen.

Disse medlemmer vil påpeke den positive signaleffekt man gir til kraftkrevende industri generelt ved å åpne for utbyggingen.

Alternativ 2000

Komiteen er kjent med at Vernegruppa for Saudavassdraget har utarbeidet et utbyggingsforslag (Alternativ 2000) som samlet gir en økning av dagens produksjon på 446 GWh/år. Dette alternativet ligger innenfor rammene av søknaden, men er ikke prioritert av søker.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti, er enig i NVEs vurderinger av Alternativ 2000.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet registrerer at NVE legger til grunn at Alternativ 2000 gir vesentlig mindre bidrag til økt effekt og kraftproduksjon enn Plan-97 redusert for Saltånå og Langfossen, og videre legger NVE vekt på søkers vurdering av lønnsomheten i dette alternativet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Regjeringens vurdering av Alternativ 2000 og at lønnsomheten i forslaget er så dårlig at det ikke lar seg realisere.

Høringsuttalelser

Komiteen er gjennom høringer og på annen måte gjort kjent med de forskjellige parters syn på (dette)

prosjektet. Under komiteens høringer har de fire berørte kommuner Sauda, Etne, Suldal og Odda gitt klart uttrykk for at de støtter innstillingen fra NVE. Rogaland fylkeskommune og Haugalandrådet har samme syn. Næringslivets Hovedorganisasjon/PIL, Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK), Energibedriftenes landsforening (EBL) og LO/Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund støtter alle en utbygging i samsvar med NVEs innstilling, og i tillegg er komiteen gjort skriftlig kjent med samme syn fra en del andre fagforeninger som ikke deltok på høringen.

Komiteen er kjent med at Fylkesutvalget i Hordaland i møte 22. mai 2003 vedtok støtte til innstillingen fra NVE.

Komiteen er også kjent med at Norges Naturvernforbund, Natur og Ungdom, Den Norske Turistforening, Norges Jeger- og Fiskeforbund primært er motstandere av utbyggingsprosjektet, men vil alternativt gå for Alternativ 2000, som er utarbeidet av Vernegruppa for Saudavassdraget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har også merket seg at søkeren, Aktieselskapet Saudefaldene, finner NVEs innstilling som akseptabel.

Regjeringens forslag

Komiteen har merket seg at Regjeringen i proposisjonen foreslår å ta ut Åbødalsvassdraget, og begrunner dette i hovedsak med at Åbødalen er et populært hytte- og turområde og at dette brukes til friluft aktiviteter. Åbødalen benyttes av mange mennesker i friluftssammenheng, og området har et vakkert kulturlandskap med betydelige miljøkvaliteter.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at dette medlems primære standpunkt er at verken Lingvang/Tengesdalsvassdraga eller Åbødalen bygges ut. Dette medlem viser til svar av 2. juni 2003 fra departementet der det framgår at kostnaden for dette alternativet, som bygger på Regjeringens forslag og hvor den gjenværende delen av Nordoverføringen inkluderes, men hvor Lingvang- og Tengesdalsvassdragene tas ut, anslås å bli om lag kr 2,40-2,45 pr. kWh, og med en produksjon på om lag 730 GWh. Subsidiært finner dette medlem å kunne åpne for utbygging av deler av Åbødalsvassdraget for kunne bidra til en realistisk utbyggingsløsning.

Dette medlem setter som forutsetning for utbygging av Åbødalsvassdraget at:

- Naturinngrepene reduseres gjennom å flytte den planlagte steintippen, slik at massen legges tre kilometer lenger sør i dalen.
- Anleggsveger vest for vassdraget tilbakeføres til opprinnelig terreng, luftkabler fjernes og Buerflaten sikres mot inngrep.

Dette medlem viser til at en utbygging av vassdraget således kan skje langt mer skånsomt enn opprinnelig foreslått.

Komiteen viser til at Regjeringen foreslår at det som er igjen av Nordoverføringen også tas ut.

Komiteen registrerer at Regjeringen foreslår at det gis konsesjon for overføring av Lingvang- og Tengesdalsvassdragene i Suldal kommune samt Maldalselva og Sagelva i Sauda kommune. Regjeringens forslag innebærer at NVEs innstilling blir redusert fra 960 GWh/år til 490 GWh/år.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Regjeringens forslag i St.prp. nr. 55 (2002-2003).

Disse medlemmer viser til at Regjeringen foreslår å ta ut overføringen av Åbødalsvassdraget samt Nordoverføringen som omtalt i NVEs forslag, og er enig i denne vurderingen. En inkludering av disse områdene ville gitt betydelige mengder kraft, men i balansegangen mot miljøinteresser har disse veid tyngst. Tilsvarende gjelder for områdene i Nordoverføringen, som er tilnærmet urørte områder med meget stor betydning for regionalt friluftsliv.

Disse medlemmer er enig i Regjeringens forslag om å gi konsesjon for overføringen av Lingvang- og Tengesdalsvassdraget i Suldal og Maldalselva og Sagelva i Sauda, og viser til at dette vil gi en tilgang på ny kraft på ca. 230 GWh/år. Total kraft i den nye utbyggingen vil etter dette bli ca. 490 GWh/år.

Videre viser disse medlemmer til at disse inngrepene ikke berører selve Skaulen-området og at landskapsbildet sett fra fjorden er hensyntatt gjennom minstevannføring og restvannføring.

Disse medlemmer tar opp forslagene fremmet i St.prp. nr. 55 (2002-2003).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet mener at forslaget i St.prp. nr. 55 (2002-2003) fra Regjeringen om å halvere NVEs innstilling i realiteten er å si nei takk til nærmere en halv TWh/år ren ny kraft. Sett i lys av sist vinters kraftkrise er det etter disse medlemmers mening oppsiktsvekkende at en ennå ikke har forstått alvoret i situasjonen, og tar de nødvendige politiske grep for å øke kraftproduksjonen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet foreslår primært en utbygging av Saudafaldene som bygger på NVEs innstilling, men der Åbødalsvassdraget tas ut av prosjektet.

Disse medlemmer mener det er viktig av hensyn til kraftsituasjonen, Saudasamfunnet og arbeidsplasser, og vil understreke at dette i stor grad er en modernisering og utvidelse av eksisterende kraftverk, ikke en ny stor vannkraftutbygging.

Når Arbeiderpartiets forslag ikke ser ut til å få flertall, vil disse medlemmer subsidiært stemme for Regjeringens forslag.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at NVE som vår fremste faginstans har foretatt de nødvendige vurderinger og avveininger med

hensyn til både naturinngrep og behovet for økt kraftproduksjon.

Disse medlemmer støtter på bakgrunn av dette NVEs innstilling.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti er glad for den debatten utbyggingen av Saudafallene har skapt. Disse medlemmer peker på at debatt er godt for demokratiet, likesom frie fosser er godt for naturen, de kommende slekter og turismen. Det er derfor viktig å bevare de få frie fosser, og elever og bekker som er igjen i Rogaland og indre Ryfylke.

Disse medlemmer setter som betingelse for å øke energimengden fra Sauda at det skaper sysselsetting og vekst fra de investeringer som må til for en opprusting av kraftverkene, og at vi samtidig bevarer de frie fossefallene. Disse medlemmer peker på at det er mulig å få til dette, dersom storkonsernene ikke får fritt spillerom, men at styringen skjer politisk og tar hensyn til samfunnet i sin helhet. Disse medlemmer tar avstand fra en ordning som fører til at kommuner som sliter økonomisk må selge sine naturressurser til selskaper som først og fremst tenker på størst mulig utbytte til sine aksjonærer.

Disse medlemmer ønsker et opprustningsprosjekt tuftet på de områdene som allerede er berørt, og å spare de urørte fossene og elvene i Lingvang- og Tengesvassdraget, samt Sagelva og Maldalselva. Det er mulig å få til et godt opprustningsprosjekt ved å utvide de allerede berørte områder.

Disse medlemmer viser til Sem-erklæringen som sier at:

"Epoken med store vannkraftutbygginger er over. Hensynet til kommende generasjoners naturopplevelser tilsier en restriktiv holdning til videre vassdragsutbygging, og at vi lar de aller fleste vassdrag som står igjen forbli urørt."

Disse medlemmer bifaller denne konklusjonen, og peker dermed på det paradoks at Regjeringen tilrår utbygging av Lingvang- og Tengesdalsvassdragene i Suldal og Maldalselva og Sagelva i Sauda. Verneverdiene i disse vassdragene er grundig dokumentert og dersom de berøres, er Sem-erklæringa verdiløs. For Lingvang vil hele elvestrekningen nedstrøms for inntaket, inkludert Lingvangfossen, et av Rogalands mektigste fossefall og er det største med utløp i fjorden, bli tørrlagt. Sagelva og Maldalsvassdraget strekker seg inn i Skaulenområdet og er et mye brukt rekreasjonsområde. Der er en tunnel planlagt for begge vassdraga. Maldalselva blir tappa mellom Maldalstølane og Maldalsvatn. Og nedenfor inntaka vil elvene bli tørrlagte.

Disse medlemmer viser til at fagforeningene knyttet til kraftkrevende industri har presset på med argumentet om at full utbygging av Saudavassdragene vil være redningen for kraftkrevende industri på Vestlandet. Dette er en feil og naiv analyse som setter verdifull vassdragsnatur i Rogaland i fare. Det er andre forhold som er viktige for konkurranseevnen til norsk industri. I kraftmarkedet flyter kraften fritt, og kraft fra

Sauda er ikke billigere enn i markedet ellers. For Hauland og Hydro Karmøy har imidlertid overføringskapasiteten i nettet vært en flaskehals. Dette vil bli løst av den nye kraftlinjen mellom Sauda og Liastølen. Saudautbyggingen vil derfor ikke gjøre noe fra eller til for den kraftkrevende industrien på Vestlandet.

Disse medlemmer peker på det faktum at det heller ikke er sammenheng mellom utbyggingen og sikring av eksisterende arbeidsplasser i Sauda. I valgkampen 1997 sa Elkem at om de fikk utbyggingsrettighetene for Saudafallene, så ville de satse på Saudasamfunnet og blant annet bygge en ny eddiksrefabrikk, og slik bidra til flere og nye arbeidsplasser. Sosialistisk Venstreparti sa nei fordi planene ikke virket troverdige. Stortinget vedtok i 1999 å gi Elkem v/AS Saudefaldene ny leieavtale for kraftanleggene og vannrettigheter frem til 31. desember 2030. Noen år etter viste det seg at Sosialistisk Venstreparti fikk rett - Elkem solgte fabrikken, og sveik Sauda. Imidlertid beholdt de utbyggingsrettighetene. Nå vil selskapet tjene penger på dette ved å bygge ut de siste fossene slik at amerikanske aksjonærer kan tjene mest mulig penger. Disse medlemmer vil framheve dette som et kjernepunkt. For, som både Vernegruppas Alternativ 2000 og det nylig lanserte forslaget fra Norges Jeger og Fiskerforening, Naturvernforbundet, Verdens Naturfond og Den Norske Turistforening viser, er en mer skånsom utbygging som verner de viktigste områdene fullt mulig. For en litt høyere pris, som fortsatt ligger innenfor utbyggers definisjon av lønnsomhet, kan man faktisk oppnå en marginalt større utbygging. Problemet ser ut til at utbyggers grådighet veier tyngre enn verneverdiene i urørte vassdrag.

Disse medlemmer viser til at administrerende direktør Sverre Larsen i Byggenæringens Landsforening påpeker at offentlige pålegg om energiløsninger og noen enkle krav til minimumsstandarder i forretningsbygg, kan føre til enorme innsparinger i strømforbruk, og ifølge direktøren vil dette være den enkleste og billigste måten for staten å spare strøm. I sum vil innsparingene, ifølge direktøren, utgjøre 10 TWh (drøyt 20 Sauda-utbygginger).

Disse medlemmer viser også til at en FIVH-rapport fra 1999 viser at forskjellen mellom dagens norske husholdningselektronikk og markedets mest effektive utgjør om lag 2,4 TWh (5 Sauda).

Disse medlemmer er enig med tidligere miljøvernminister Thorbjørn Berntsen om at det er på forbrukersida vi må rette innsatsen, ikke bygge ut siste rester av uberørt natur, slik denne saken legger opp til.

Disse medlemmer går imot utbygging i Sauda, men fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 om å legge fram forslag som i løpet av 5 år kan realisere et energi-innsparingspotensiale på 25 Sauda-utbygginger."

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at det gjennom flere år har vært debatt omkring en eventuell utbygging av vannkraft i Saudavassdraga

utover nødvendig modernisering av kraftanleggene. Dette medlem vil minne om at det i de senere årene har vært en reduksjon av distriktpolitiske virkemidler, samt en uforutsigbar og stadig strammere kommune-økonomi. Dette har medvirket til at stadig flere i Indre Ryfylke ser utbygging av verneverdige vassdrag som eneste mulighet til en periode med vitalisering av næringsaktivitet. Dette medlem ønsker å imøtekomme lokalbefolkningens behov for økt aktivitet, men avveier natur- og miljøinteressene annerledes enn Regjeringen.

Dette medlem viser til at en utbygging av Lingvang- og Tengesdalsvassdragene vil innebære fysiske tiltak og tørrlegging/reduisert vannføring i vassdrag i et område som i dag framstår som urørt og som framstilles i proposisjonen å være en del av Skaulen-området, et område med store natur-, kultur- og friluftsverdier. Dette medlem vektlegger at Lingvangsfossen, som et av Rogalands mektigste fossefall, har stor opplevelsesverdi sett fra fjorden og at den kan ha stor betydning i framtidig satsing på reiseliv og turisme. Dette medlem vil på denne bakgrunn foreslå at Lingvang-/Tengesdalsvassdraget tas ut av utbyggingsplanene. Dette medlem vil som kompensasjon gi tillatelse til utbygging av den såkalte Nordoverføringen.

Dette medlem viser videre til de natur- og kulturverdier, rekreasjons- og friluftsinnteresser som er knyttet til Åbødalsvassdraget, men vil under gitte forutsetninger akseptere utbygging av deler av Åbødalsvassdraget.

Dette medlem tar opp forslag i samsvar med dette.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til fortsatt regulering av Storelvvassdraget på de vilkår som er gjort rede for i St.prp. nr. 55 (2002-2003).

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til overføring av omsøkte vassdrag i samsvar med innstillingen fra NVE, men der Åbødalsvassdraget tas ut av prosjektet.

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til erverv av bruksrett til fallrettigheter for kraftutbygging i Saudafjellene.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til fortsatt regulering av Storelvvassdraget på de vilkår som er gjort rede for i St.prp. nr. 55 (2002-2003).

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til overføring av omsøkte vassdrag i samsvar med innstillingen fra NVE.

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til erverv av bruksrett til fallrettigheter for kraftutbygging i Saudafjellene.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2004 om å legge fram forslag som i løpet av 5 år kan realisere et energi-innsparingspotensiale på 25 Sauda-utbygginger.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 4

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til fortsatt regulering av Storelvvassdraget på de vilkår som er gjort rede for i St.prp. nr. 55 (2002-2003).

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til overføring av omsøkte vassdrag, med unntak av Lingvangselva/Tengesdalselva. Det settes nærmere betingelser for utbyggingen i Åbødalen.

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til erverv av bruksrett til fallrettigheter for kraftutbygging i Saudafjellene.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av Høyre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til fortsatt regulering av Storelvvassdraget på de vilkår som er gjort rede for i St.prp. nr. 55 (2002-2003).

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til overføring av Istjørna til Indre Sandvatnet, overføring av Skarvåna, Liabekken, Breikvamselva og Raundalsbekken til tilløpstunnelen til nytt Sønna H kraftverk, overføring av Slettedalselvi til Nyggjelebeitevatnet, overføring av Lingvang- og Tengesdalsvassdraget, overføring av Maldalselva og Sagelva, og overføring av Reinsvatn N til Øvre Sandvatn på de vilkår som er gjort rede for i proposisjonen.

Stortinget samtykker i at Aktieselskabet Saudefaldene gis tillatelse til erverv av bruksrett til fallrettigheter for kraftutbygging i Saudafjellene.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 12. juni 2003

Bror Yngve Rahm
leder

Øyvind Vaksdal
ordfører